

מסורת הש"ם

(א) כתובות 16, ג (ב) נפי' הטור בס' רס"א כגון שאין לו פתחים בכל ארבע רוחותיו, (ג) זהו גי' רש"י ויש גירסא אחרת להספך והיא גירסת הרמב"ם וע"ש ובספר כוס ישועות, (ד) ימנות 1, (ה) נפי' חוס' קדושין לב, ד"ה רב יהודה, (ו) נפי' לעיל ל' חוס' ד"ה הא אין, (ז) קדושין ל: ע"ש, (ח) נלעיל ל:, (ט) דגרים כנ, (י) עיין בחוס' דכתובות דף ת' שחילו בע"ה,

תורה אור השלם

1 בי תרצה חמור שנאף רבן תנת משאו וחקלקת מעוב לו עוב תעוב עמה: שמות כג ה
2 איש אמו ואביו תיראו ואת שבתיו תשמרו אני ואלהיכם: ויקרא יט ג
3 כבד את אביך ואת אמך למען יארכו ימך על האדמה אשר יי' אלהיך נתן לך: שמות כב יב

4 כבד את יי' מחונך ומראשית כל תבואתך: משלי ג ט
5 לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו: דברים כב ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' אכל הכא ידידי שקלי: (ב) שם אני ה' אלהיכם טולס:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה לומר וכו' הלבך אי לא כתיב. ענין זה כתב רש"י בינה דף ז ע"כ ד"ה שיעורו:

רבינו חננאל

קמיה תלתא. אמר ליה רב ספרא מנא לך [הא] אמר ליה דתנן אם יש שם ביד מתנה בפני ביד אמר ליה מי דמי התם אפוקי ממונא הוא ובעי ביד אבל הכא ידי שקלי בתרי סגי ליה תנע דקתני אלמנה מוכרת שלא בב"ד. ואסיק' משמיה דרב נחמן בהויא דאינה צריכה ביד מומחה אבל צריכה (אפי') ביד הדיוטות: מתני' מצאה ברפת וכו' עד אמר לו אביו היטמא או אל תחזיר לא ישמע לו. ת"ד מנין שאם אמר לו אביו היטמא או אל תחזיר שלא ישמע לו לבטל את המצוה שנאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו כולכם חייבים בכבודי אפי"ם שהוהרחיק כביבוד אב ואם אם יאמרו לך חלל שבת אל תשמע להן אלא ואת שבתותי תשמרו וכן בכל המצות. ומקשינן טעמא

כרי מגו תלתא. שנים מן השלשה יבואו ויעידו לומר שלשה היינו: **אם יש שם ב"ד**. וסתם ב"ד שלשה. אלמא אין כח להפקיר ממון זה אלל זה כפחות משלשה: **גילוי מילתא**. שידעו שחלקמי כשזה: **אלמנה**. הניזונת מנכסי יתומים מוכרת למוזנות: **שלא בב"ד**.

ובלכך שיראו שנים שלא תמכור בזול:

במתני' **מלאה ברפת**. בגמרא מפרש מאי אכטריך: **היטם צדים הקצרות**. והוא כהן: או **שאמר לו אל תחזיר**. והוא צמקוס שהוא מותר ללך שם: הלך וישב לו. הצעלים: **אכל לא נטעון**. בגמרא מפרש: **גמ' רפס שאמרו**. ששינו צמשנתנו עסקינן כשאינה מתעה את הצהמה כשמוכה להיות צורחת ויואלת: **ואינה משתמרת**. שאינה נעולה ואם זאת ללאת יולאה: **מעייל לגויל**. כדאמרין לעיל (דף לז). לגיינתו ולחורצתו מנין: כרישא גרסינן וסוף **שעומדם צחוק לתחוס** כסיפא גרסינן **והוא שעומדם חוץ לתחוס: אני ה'**. אע"פ שאמרמי לך ירא את אביך אני צדון לשניסם ואם אמר לך אביך עבור על דברי לחלל שבת אל תשמע לו: **הוא אמינא לייסא ליה**. דלמי עשה לכיבוד ודחי לא תעשה דלא תוכל להתעלס: אצידה עשה ולא תעשה היא השב תשיבם לא תוכל להתעלס: **הוקש כנודם**. בגזירה שזה כבד את אביך כבד את ה' מהוהך: **ולום ניה חסרון כיס**. אם לא יטעון: **פריקה אית זה חסרון כיס**. שהצהמה נכזרת תחת משאה: **לומר לך פריקה כחנם**. אכל טעיניה לא נכטוית אלא בשכר ה'הלך אי לא כתב פריקה ואחיא מק"ו מטעיניה הוה אמינא דיו לצא מן הדין להיות כנדון מה טעיניה בשכר אף פריקה בשכר: לא **מסיימי קראי**. למשמעות טעיניה הלך אי כתיב חד הוה אמינא לפריקה אחא: **רוצץ תחס משאו**. משמע שזריך לפרוק: **דרמו אינהו וטעונייהו כזורחא**. אף המשא מוטל על הקרקע שזריך לטעון:

^{מדברי}

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

לב.

א"למנה מוכרת שא"א בב"ד. וא"ת הסם משום חינא או משום שלא תמצוה בב"ד כדמפרש באלמנה ניזונת (כתובות דף 15: ושם) וי"ל דס"ל כיון דאלמנה מוכרת אע"ג דאינה שלה שלא בב"ד משום חינא ה"ג שותף יכול את שלו שלא בב"ד אע"ג דליכא טעם דחינא: **בירת דין הדיוטות**.

וא"ת והאמרין הסם (דף תז. ושם) אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום דאמרין לה מאן שם לך הלא מכרה ע"פ ב"ד הדיוטות וי"ל כיון שלוקחת לעצמה נראה לעולם שמעכבת מנכסי יתומים צידה אע"פ שיש ב"ד הדיוטות כיון דליכא מומחין אכל כשמוכרת לאחרים אין נראה שמעכבת משלהם שהרי לא עכבה כלום וא"ת ומ"ש דאלמנה מוכרת לאחרים שלא בב"ד ובב"ד יכולה לעכב אפי' לעצמה מדאמרין הסם דא"ל מאן שם לך משמע דבב"ד יכולה לשום וקאמר נמי הסם ההוא גברא דאפקידו גביה כסתא דיתמי אזל שמה לנפשיה צת' זוזי לסוף אייקור כו' אחא לקמיה דרבי א"ל מאן שם לך משמע דבב"ד יכול לשום ולקמן בפרק המפקיד (דף לח). מן המפקיד פירות אכל חבירו והקדישו כו' עושה להם תקנה ומוכרן בב"ד וכשהוא מוכרן מוכרן לאחרים ואין מוכרן לעצמו כיולא זו גבאי דקדק פורטינן לאחרים ואין פורטינן לעצמם דאפילו בב"ד מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמם ושלא בב"ד אין מוכרין אפילו לאחרים וליכא למימר הא דאמר ומוכרים לאחרים בב"ד היינו ברשות ב"ד אכל אי ידעי בב"ד השומא יכול לעכב לעצמו דזירושלמי מסיק על ההוא מעשה דרבי יוחנן חקוקאה דמייתי פ"ק דפסחים (דף יג. ושם) א"ל לך ומוכרם בב"ד אלמא אע"פ שנתן לו רשות היה זריך למוכרם בב"ד וי"ל דמוכרת שלא בב"ד משום חינא ה' וגבי כסתא דיתמי נמי דיכול לעכב לעצמו בב"ד מניין למימר דהיינו דוקא דזיעבד דמשום חשד לא מהדרינן עובדא א"י דגבי יתמי בב"ד עצמם הם מפקידין ולכן יכול לעכב לעצמו על פיהם אכל פקדון של אחרים אינו יכול לעכב לעצמו על פי ב"ד: **בבבד את ה' מהוהך**. הא דנקט קרא דדגרי קבלה ולא נקט קרא דליש אמו ואביו תיראו וכתיב את ה' אלהיך תירא משום דנחא ליה לאתויי קרא דכבוד:

^{מדברי}

תרי מגו תלתא ואי נמי תרי סהדי דפלגת באפי בי תלתא א"ל מנא לך הא א"ל דתנן אם יש שם ב"ד מתנה בפניהם אין שם בב"ד בפני מי יתנה שלו קודם א"ל מי דמי התם דמפיק ממונא מהאי ומותיב להאי בעינן בב"ד אבל הכא ה' ידידה שקלי גילוי מילתא בעלמא הוא בתרי סגי ליה תדע דתנן ה'אלמנה מוכרת שלא בפני ב"ד אמר ליה אביי ולאן מי אתמר עלה אמר רב יוסף בר מניומי אמר ר"ג אלמנה אינה צריכה בב"ד של מומחין א'אבל צריכה בית דין של הדיוטות: **במתני'** **מצאה ברפת אין חייב בה ברה"ר חייב בה יואם היתה בבית הקברות לא יטמא לה יאם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר לא ישמע לו יפרק וטען פרק וטען אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר יעזב תעזב והלך וישב לו ואמר הואיל ועליך מצוה אם רצונך לפרוק פרוק פטור שנאמר עמו יאם היה זקן או חולה חייב מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון ר"ש אומר אף לטעון רבי יוסי הגלילי אומר אם היה עליו יתר על משאו אין זקוק לו שנאמר תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו: **גמ' אמר רבא ירפת שאמרו ה'אינה מתעה ואינה משמרת אינה מתעה מדקתני אינו חייב בה ואינה משמרת מדאיצטריך למיתני אינו חייב בה דאי סלקא דעתך משמרת השתא משכח לה אבראי מעייל לה לגואי משכח לה מגואי מבעיא אלא שמע מינה אינה משמרת שמע מינה: מצאה ברפת אינו חייב: א"ר יצחק ה'והוא שעומדת תוך לתחום מכלל דברשות הרבים ואפילו בתוך התחום נמי חייב איכא דמתני לה אסיפא ברה"ר חייב בה אמר רבי יצחק והוא לתחום מכלל דברשות גמי אינו חייב בה: בית הקברות לא יטמא לה: ת"ר מנין שאם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו ה'אל תחזיר שלא ישמע לו שנאמר יאיש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה' ה' כולכם חייבין בכבודי טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו הא לאו הכי הוה אמינא צייתא ליה ואמאי האי עשה והאי לא תעשה ועשה ה'ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה איצטריך ס"ד אמינא הואיל יהוקש כיבוד אב ואם לכבודו ה'של מקום שנאמר כאן כבד את אביך ואת אמך ונאמר להלן כבד את ה' מהוהך הלכך לציית ליה קמ"ל דלא לשמע ליה: מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון: מאי אבל לא לטעון אילימא אבל לא לטעון כלל מאי שנא פריקה דכתיב עזב תעזב עמו טעיניה נמי הכתיב ה'הקם תקים עמו אלא במצוה מן התורה לפרוק בחנם ולא לטעון בחנם אלא בשכר ר"ש אומר אף לטעון בחנם תנינא להא דת"ר פריקה בחנם טעיניה בשכר ר"ש אומר זו וזו בחנם מאי טעמיהו דרבנן דאי ס"ד כר"ש לכתוב רחמנא טעיניה ולא בעי פריקה ואנא אמינא ומה טעיניה דלית בה צער בעלי חיים וליכא חסרון כים חייב פריקה דאית בה צער בעלי חיים וחסרון כים לא כל שכן אלא למאי הלכתא כתיביה רחמנא לומר לך פריקה בחנם טעיניה בשכר ורבי שמעון מאי טעמא משום דלא מסיימי קראי ורבנן אמאי לא מסיימי קראי הכא כתיב רובץ תחת משאו התם כתיב נופלין בדרך דרמו אינהו ומטעונייהו באורחא משמע ורבי שמעון נופלין בדרך אינהו ומטעונייהו עלוייהו משמע אמר רבא מוכרי****

עין מושפט נר מצוה

קעא א ב מיי פייז מהל' אישות הל' יג ופי"ח הל' כן סגנ עשין מנח טוש"ע אה"ע סי' קג סעיף א: **קעב** ג מיי פטי"ו מהל' אצידה הל' ה סגנ עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רקא סעיף ג: **קעג** ד מיי פיא"א שם הלכה יח ופי"ג סגנ מהלכות רוצח הלכה א סגנ שם טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף ב: **קעד** ה מיי פיי"א מהל' אצידה הל' יט ופי"ז מהלכות ממרים הל' יב סגנ שם וסי' עה טוש"ע ח"מ סי' רכו סעיף ה וטוש"ע י"ד סי' רמ סעיף טו:

קעה ו מיי פיי"ג מהל' רוצח הל' ה סגנ עשין פא טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף ד: **קעו** ז ח מיי שם הל' ח טוש"ע שם סעיף י: **קעז** ט מיי פטי"ו מהל' אצידה הל' ה סגנ עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רקא סעיף ג: **קעה** י טוש"ע שם דהגיה:

כ מיי פ"ו מהל' ממרים הל' א:

קעב ל מיי פיי"ג מהל' רוצח הל' ז סגנ עשין פא טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף ו:

→●←

מוסף רש"י

שאם אמר לו אביו. לכהן היטמא. צבית הקברות להשיב אצדה. ואם הסיפה עומדת צחוק ואמר לו אל תחזיר (יבמות ו). שנאמר איש אמו ואביו תיראו וגו'. וילפינן ללא דטומאה ולאו דהשבת אצדה מלאוי דשבת (שם).

→●←

רבינו חננאל (רמבשר) דכתב רחמנא הכי הא לאו הכי הוה אמינא אם יאמר לו אל תשיב ישמע לו אמאי והא כיבוד אב ואם עשה הוא שנאמר כבד את אביך והשבה היא עשה שנאמר השב תשיבם לאחריך ולא תעשה שנאמר לו תוכל להתעלם ולא אתי עשה ודחה לא תעשה ועשה. ופרקינן מהו דתימא הואיל ואיתקיש כיבוד אב ואם לכיבוד המקום שנאמר כבד את ה' מהוהך אימא ניציית ליה לאבוה קמ"ל דלא: חייב לטעון ולפרוק אפי' ק' פעמים שנאמר עזב תעזב עמו. פי' פריקה אית בה חסרון כיס שאם לא תפרקה תמות הבהמה תחת משאה טעיניה אין בה חסרון כיס דליכא חששא למיתת הבהמה. וישב לו בעל הבהמה ואמר לו מצוה עליך לפרוק אם תרצה לפרוק פרוק פטור שנאמר עמו. היה בעל הבהמה זקן או חולה חייב. מצוה מן התורה